

הלכות הדלקת נרות חנוכה

• מדוע מדליקים נרות חנוכה?

- כדי לפרסם את הנס הגדול שקרה לאבותינו – הניצחון על היוונים, ונס פך השמן.
- אפילו שצריך לפרסם את הנס כמה שיותר – ציוו אותנו חכמים להדליק דווקא צמוד לבית שלנו, ולא בכל מקום אחר שנבחר, אפילו אם יש שם יותר אנשים.
- מדליקים ביום הראשון נר אחד, וכל יום מוסיפים נר נוסף. ביום האחרון של חנוכה – שמונה נרות.

• מי מדליק חנוכיה?

- יש משפחות שנוהגות להדליק רק חנוכיה אחת בבית. לפעמים בבתים אלה – האבא מדליק את הנר הראשון בכל יום, ואת שאר הנרות מדליקים אמא והילדים.
- יש משפחות שבהן כל אחד מבני הבית מדליק חנוכיה משלו. בבתים אלה צריך להקפיד להפריד בין החנוכיות ולא לקרב אותן, כדי שמי שמסתכל מבחוץ לא יתבלבל במספר הנרות.

• היכן שמים את החנוכיה?

- כשגרים בבית פרטי, עם כניסה נפרדת – עדיף לשים את החנוכיה בחוץ, ליד הפתח הפונה לרחוב. גם כשיש רוח – הרבה משתמשים בקופסת זכוכית מיוחדת, כדי שיוכלו להדליק בחוץ.
- ואם גרים בבית משותף, עם כמה משפחות באותה כניסה – מדליקים בחלון שממנו יראו הכי טוב העוברים ברחוב את הנרות.
- הרבה משפחות מדליקות היום נרות חנוכה בחלון, גם אם יש להן פתח שפונה לרחוב. הן עושות זאת בגלל הרוח החזקה, ובגלל סיבות אחרות.
- בזמנים של סכנה – היו מדליקים על השולחן בבית, ולא בחוץ, כדי שהגויים לא יתנכלו למשפחה.

• השמש, ושאר הנרות:

- אסור להשתמש באור ובלהבה של נרות חנוכה. הנרות נחשבים קודש – כמו המנורה בבית המקדש.
- בגלל זה מוסיפים שמש לחנוכיה – כדי לזכור ולעשות סימן, שהנרות האלה אינם רגילים. ואם צריכים להשתמש באור או להדליק אש – משתמשים בשמש.

• ברכות ההדלקה:

- על נרות חנוכה מברכים שתי ברכות:
- ברכה ראשונה: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה'.
- ברכה שניה: 'שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'.
- ובלילה הראשון של חנוכה מוסיף עוד ברכה – 'שהחיינו ...'.

• הדלקת נרות בבית הכנסת:

- חוץ מבבית, מדליקים נרות גם בבית הכנסת.
- את הנרות בבית הכנסת מדליקים לפני תפילת ערבית, ומברכים על ההדלקה.
- בבית הכנסת מדליקים בברכה – רק אם יש מניין בבית הכנסת.

מעט מן האור -
דוחה הרבה מן החשך

הדלקת נרות חנוכה

• מדוע מדליקים נרות חנוכה?

- כדי לפרסם את הנס הגדול שקרה לאבותינו – הניצחון על היוונים, ונס פך השמן.
- אפילו שצריך לפרסם את הנס כמה שיותר – ציוו אותנו חכמים להדליק דווקא צמוד לבית שלנו, ולא בכל מקום אחר שנבחר, אפילו אם יש שם יותר אנשים.
- מדליקים ביום הראשון נר אחד, וכל יום מוסיפים נר נוסף. ביום האחרון של חנוכה – שמונה נרות.

• מי מדליק חנוכיה?

- יש משפחות שנוהגות להדליק רק חנוכיה אחת בבית. לפעמים בבתים אלה – האבא מדליק את הנר הראשון בכל יום, ואת שאר הנרות מדליקים אמא והילדים.
- יש משפחות שבהן כל אחד מבני הבית מדליק חנוכיה משלו. בבתים אלה צריך להקפיד להפריד בין החנוכיות ולא לקרב אותן, כדי שמי שמסתכל מבחוץ לא יתבלבל במספר הנרות.

• היכן שמים את החנוכיה?

- כשגרים בבית פרטי, עם כניסה נפרדת – עדיף לשים את החנוכיה בחוץ, ליד הפתח הפונה לרחוב. גם כשיש רוח – הרבה משתמשים בקופסת זכוכית מיוחדת, כדי שיוכלו להדליק בחוץ.
- ואם גרים בבית משותף, עם כמה משפחות באותה כניסה – מדליקים בחלון שממנו יראו הכי טוב העוברים ברחוב את הנרות.
- הרבה משפחות מדליקות היום נרות חנוכה בחלון, גם אם יש להן פתח שפונה לרחוב. הן עושות זאת בגלל הרוח החזקה, ובגלל סיבות אחרות.
- בזמנים של סכנה – היו מדליקים על השולחן בבית, ולא בחוץ, כדי שהגויים לא יתנכלו למשפחה.

• השמש, ושאר הנרות:

- אסור להשתמש באור ובלהבה של נרות חנוכה.
- הנרות נחשבים קודש – כמו המנורה בבית המקדש.
- בגלל זה מוסיפים שמש לנרות – כדי לזכור ולעשות סימן, שהנרות האלה אינם רגילים. ואם צריכים להשתמש באור או להדליק אש – משתמשים בשמש.

• איזה נר או שמן מדליקים?

- אפשר להשתמש בכל סוג של שמן שבוער, אפילו אם הוא האור שלו הוא חלש ולא יפה.
- וכן אפשר להשתמש בנרות מסוגים שונים.
- מצווה מן המובחר להשתמש בשמן זית – מפני שהנס נעשה בשמן זית, והרי זה זכר למנורה שבבית המקדש.

• ברכות ההדלקה:

- על נרות חנוכה מברכים שתי ברכות:
ברכה ראשונה: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה.'
ברכה שניה: 'שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.'
ובלילה הראשון של חנוכה מוסיף עוד ברכה – 'שהחיינו ...'.

- מקרה מיוחד:

אדם שאין לו כלל נרות חנוכה, ולא מדליקים עליו בבית אחר – יברך את ברכת 'שעשה נסים לאבותינו...', כאשר הוא רואה חנוכיה של מישהו אחר בפתח או בחלון (אפילו שהוא עצמו לא הדליק בכלל).

• הדלקת נרות בבית הכנסת:

- חוץ מבבית, מדליקים נרות גם בבית הכנסת.
- בבית הכנסת לא מדליקים ליד הפתח או החלון, אלא בכותל הדרומי של בית הכנסת – כמו שהמנורה היתה בדרום בהיכל שבבית המקדש.

- את הנרות בבית הכנסת מדליקים לפני תפילת ערבית,
- ומברכים על ההדלקה.
- בבית הכנסת מדליקים בברכה – רק אם יש מניין בבית הכנסת.

• מי שלא נמצא בבית – מה עושה? (מקרים נפוצים)

- אם כל המשפחה נוסעת לחופשה בחנוכה, לכמה ימים – כמובן שמדליקים שם, כי זה נחשב הבית שלהם בימים האלה.
- אם נסעתי לטיול בהרי אילת, והמשפחה נשארה בבית – ההדלקה בבית נחשבת גם עלי, ואינני צריך להדליק בהרים.
- אם נוסעים לערב משפחתי עם כל הדודים אצל סבא וסבתא, וחוזרים באותו ערב הביתה – רצוי מאד להדליק נרות בבית לפני שנוסעים, אם אפשר. גם אם מדליקים כולם נרות יחד אצל סבא וסבתא – צריך בכל זאת להדליק גם בבית, שהרי שם אנו ישנים.

הדלקת נרות חנוכה

• מדוע מדליקים נרות חנוכה?

כדי לפרסם את הנס הגדול שקרה לאבותינו – הניצחון על היוונים, ונס פך השמן.

• אפילו שצריך לפרסם את הנס כמה שיותר –

• ציוו אותנו חכמים להדליק דווקא צמוד לבית שלנו,

• ולא בכל מקום אחר שנבחר, אפילו אם יש שם יותר אנשים.

• כמה נרות מדליקים?

- 'מצות חנוכה – נר איש וביתו'.

זו המצווה הבסיסית לפי הגמרא. נר אחד לכל בית.

להלכה – אם אדם תקוע במקום נידח עם מעט מאד נרות או שמן – עדיף שידליק כל יום אחד,

ויקיים את עיקר המצוה, מאשר שידליק ביום הרביעי ארבעה וביום השישי לא ישאר לו.

- 'המהדרין – נר לכל אחד ואחד'

המהדרין הוסיפו על הבסיס, שכל אחד מבני הבית מדליק נר אחד בכל יום בחנוכה. כלומר: לא רק בעל הבית!

לפי המהדרין – אם אעבור ליד חלון ואראה חמישה נרות – לא אדע איזה יום זה של חנוכה. רק אדע שיש חמישה אנשים בבית. (כי בכל יום מימי חנוכה, לפי המהדרין, מדליק כל אחד רק נר אחד).

- 'המהדרין מן המהדרין – שינוי במספר הנרות כל יום'.

כאן מחלוקת בית שמאי ובית הלל:

בית שמאי – מתחילים בשמונה ויורדים עד אחד. טעמם: כנגד ימי חנוכה הנכנסים, שעומדים לבוא.

בית הלל – מתחילים באחד ועולים עד שמונה. טעמם: כנגד ימי חנוכה שכבר עברו.

סיבה נוספת לדברי בית הלל: 'מעלין בקודש ואין מורידין'.

• להלכה – אנו נוהגים כמהדרין מן המהדרין, לפי שיטת בית הלל.

מדליקים ביום הראשון נר אחד, וכל יום מוסיפים נר נוסף. ביום האחרון של חנוכה – שמונה נרות.

• מי מדליק חנוכה?

- יש משפחות שנוהגות להדליק רק חנוכה אחת בבית. (רוב עדות המזרח)

לפעמים בבתים אלה – האבא מדליק את הנר הראשון בכל יום,

ואת שאר הנרות מדליקים אמא והילדים.

- יש משפחות שבהן כל אחד מבני הבית מדליק חנוכה משלו.

בבתים אלה צריך להקפיד להפריד בין החנוכיות ולא לקרב אותן,

כדי שמי שמסתכל מבחוץ לא יתבלבל במספר הנרות.

• **היכן שמים את החנוכיה?**

- כשגרים בבית פרטי, עם כניסה נפרדת – עדיף לשים את החנוכיה בחוץ, ליד הפתח הפונה לרחוב.
- גם כשיש רוח – הרבה משתמשים בקופסת זכוכית מיוחדת, כדי שיוכלו להדליק בחוץ.
 - כשמים בפתח – שמים בצד שמאל, כי מזוזה מימין – שיהיה מסובב במצוות.
 - הגובה: מעל שלושה טפחים. ועדיף מתחת לעשרה טפחים. אבל גם מעל – כשר.
- ואם גרים בבית משותף, עם כמה משפחות באותה כניסה – מדליקים בחלון שממנו יראו הכי טוב העוברים ברחוב את הנרות.
- הרבה משפחות מדליקות היום נרות חנוכה בחלון, גם אם יש להן פתח שפונה לרחוב. הן עושות זאת בגלל הרוח החזקה, ובגלל סיבות אחרות.
- בזמנים של סכנה – היו מדליקים על השולחן, בתוך הבית, כדי שהגויים לא יראו ויעשו בעיות.

• **השמש, ושאר הנרות:**

- אסור להשתמש באור ובלהבה של נרות חנוכה.
- הנרות נחשבים קודש – כמו המנורה בבית המקדש.
- בגלל זה מוסיפים שמש לנרות – כדי לזכור ולעשות סימן, שהנרות האלה אינם רגילים. ואם צריכים להשתמש באור או להדליק אש – משתמשים בשמש.

• **איזה נר או שמן מדליקים?**

- אפשר להשתמש בכל סוג של שמן שבוער, אפילו אם הוא האור שלו הוא חלש ולא יפה. וכן אפשר להשתמש בנרות מסוגים שונים.
- מצווה מן המובחר להשתמש בשמן זית – מפני שהנס נעשה בשמן זית, והרי זה זכר למנורה שבבית המקדש.

• **ברכות ההדלקה:**

- על נרות חנוכה מברכים שתי ברכות:
ברכה ראשונה: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה.'
ברכה שניה: 'שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.'
ובלילה הראשון של חנוכה מוסיף עוד ברכה – 'שהחיינו ...'.
- מקרה מיוחד:
אדם שאין לו כלל נרות חנוכה, ולא מדליקים עליו בבית אחר – יברך את ברכת 'שעשה נסים לאבותינו...', כאשר הוא רואה חנוכיה של מישהו אחר בפתח או בחלון (אפילו שהוא עצמו לא הדליק בכלל).

• **סדר ההדלקה: (לפי השולחן ערוך, וכך נהגו רוב גדולי קהילות ישראל)**

- ביום הראשון מדליקים את הנר הימני.
- ביום השני מוסיפים נר חדש משמאל לראשון, ואותו מדליקים ראשון. לאחר מכן מדליקים את הנר מאתמול, שהוא השני ביום זה.
- כך בכל יום – מוסיפים נר חדש משמאל, אותו מדליקים ראשון, ואחר כך מדליקים את שאר הנרות ימינה.

בדרך זו מרוויחים שני דברים:

- א. הברכה וההדלקה מתחילות תמיד מהנר החדש של אותו יום, שמעיד על הנס שקרה עוד ועוד בתוספת הימים.
- ב. לאחר ההדלקה של הנר הראשון פונים לשאר הנרות ימינה. כך נוהגים על פי הכלל שאומרים חז"ל: 'כל פניו יתך יהיו לימין'.

• **זמן ההדלקה:**

- רוב המשפחות נוהגות להדליק בצאת הכוכבים.
- מתפללים קודם ערבית ואחר כך מדליקים, כי: 'תדיר ושאינו תדיר – תדיר קודם'.
- יש הנוהגים (כמנהג הגאון מוילנא) להדליק בשקיעת השמש, לפני תפילת ערבית.
- אם אדם חוזר הביתה מאוחר מהעבודה – יכול עדיין להדליק כשחוזר הביתה.
- ואפילו אם כל הרחוב ישן – יכול להדליק ולברך, כי מפרסם את הנס בקרב אנשי ביתו.
- אבל באמת צריך שאנשי ביתו יהיו ערים.

• **הדלקת נרות בבית הכנסת:**

- חוץ מבבית, מדליקים נרות גם בבית הכנסת.
- בבית הכנסת לא מדליקים ליד הפתח או החלון, אלא בכותל הדרומי של בית הכנסת – כמו שהמנורה היתה בדרום בהיכל שבבית המקדש.
- את הנרות בבית הכנסת מדליקים לפני תפילת ערבית, ומברכים על ההדלקה.
- בבית הכנסת מדליקים בברכה – רק אם יש מניין בבית הכנסת.

• **הדלקת נרות חנוכה ונרות שבת והבדלה – מה קודם?**

- נרות חנוכה קודמים לנרות שבת.
- צריך להזדרז בערב שבת ולהדליק נרות חנוכה, כדי לא לעכב את כניסת שבת ולא לחלל שבת.
- כיוון שמדליקים מוקדם את נרות חנוכה – צריך נרות יותר גדולים, או כמות גדולה יותר של שמן.
- הבדלה ונר חנוכה:
- בבית הכנסת – מדליקים נר חנוכה לפני ההבדלה.

בבית – לפי רוב המנהגים – מדליקים נר חנוכה אחרי ההבדלה.

• מי שלא נמצא בבית – מה עושה? (מקרים נפוצים)

- אם כל המשפחה נוסעת לחופשה בחנוכה, לכמה ימים – כמובן שמדליקים שם, כי זה נחשב הבית שלהם בימים האלה.
- אם נסעתי לטיול בהרי אילת, והמשפחה נשארה בבית – ההדלקה בבית נחשבת גם עלי, ואינני צריך להדליק בהרים.
- אם נוסעים לערב משפחתי עם כל הדודים אצל סבא וסבתא, וחוזרים באותו ערב הביתה – רצוי מאד להדליק נרות בבית לפני שנוסעים, אם אפשר. גם אם מדליקים כולם נרות יחד אצל סבא וסבתא – צריך בכל זאת להדליק גם בבית, שהרי שם אנו ישנים.

הלל והודאה

חז"ל קבעו את חג החנוכה להלל ולהודאה – ולא למשתה ושמחה. המשמעות של עניין זה היא, שסעודות חנוכה אינן סעודות מצווה מעיקר הדין.

הסיבה – בחנוכה גזרו היוונים על הרוח ולא הגוף,

וממילא התשובה שלנו בחנוכה היא תשובה ברוח – בהלל ובהודאה.

- בהשוואה לפורים – שם גזר המן על הגוף, ובאמת מצוות הפורים מתרכזות כמעט כולן סביב העניין הגופני של האכילה והשתיה.
- יש פוסקים שכתבו, שאם מרבים בדברי תורה ושירות ותשבחות בסעודות חנוכה – גם הן נחשבות סעודות מצווה.

תפילות וברכות

- בכל שמונת ימי חנוכה אומרים הלל שלם, ומוסיפים 'על הניסים' בברכת המזון ובתפילת עמידה.
- אם שכח לומר 'על הניסים' בתפילת העמידה וסיים את ברכת ההודאה ('מודים אנחנו לך... הטוב שמך ולך נאה להודות') – אינו חוזר. אך יאמר לפני 'יהיו לרצון' בסוף התפילה את נוסח 'על הניסים'.
- אם שכח לומר 'על הניסים' בברכת המזון – יאמר בהמשך הברכה, בקטעי 'הרחמן' – "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתיתיהו בן יוחנן..." אם שכח גם שם – אינו חוזר על הברכה.
- בימי חנוכה קוראים בתורה ב'פרשת הנשיאים' שבפרשת נשא.
- בשבת חנוכה – מוציאים שני ספרי תורה – ספר לפרשת השבוע וספר לקריאת חנוכה.
- בראש חודש טבת, שחל באמצע חנוכה, מוציאים שני ספרי תורה – אחד לקריאת חנוכה ואחד לקריאת ראש חודש.
- אם חל ראש חודש טבת בשבת – מוציאים שלושה ספרי תורה: פרשת השבוע, קריאת חנוכה וקריאת ראש חודש.

עניני חנוכה

דברים שהתייחדו בהם ימי החנוכה [מקבילות וטעמים]

- א. פרסומי ניסא. וכן מצינו בארבע כוסות.
- ב. חשד. בב' פתחים חוששים לחשדא ומשום זה חייב להדליק נרות משא"כ בכל התורה.
- ג. חיוב לקיים במה שאין לו לחזור על הפתחים, וכמו כן אין הגבלה בחיוב כמו ששנינו שמסדרין לבע"ח אלא שואל או מוכר כסותו.
- ד. חיוב על הגברא ועל הבית. זו המצוה היחידה התלויה בבית, אולם שונה ממזוזה ומעקה שאדם שאין לו בית פטור, אלא יש חיוב על האדם שיהיה לו בית.
- ה. הנשים גם חייבות במצוה משום שהם היו באותו הנס. וכן מצינו בפסח ובפורים.
- ו. הדלקת הנרות היא כעין עבודת בית המקדש בזה"ז. וע"כ אנו אומרים הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם. וע"כ ניחמו הקב"ה לאהרן יש לך חנוכה אחרת... והכוונה להדלקת הנרות בגלות.
- ז. הידור מצוה. יותר ויותר משליש, שלא מצינו בכל מקום. אפשר שהוא עפ"י הרמב"ם מצות נר חנוכה חביבה היא עד מאוד...
- ח. הלל. אומרים הלל שלם בכל יום כסוכות ובזה עולה במעלתו על ימי הפסח. וחיובו מעיקר הדין ולא ממנהג כר"ח. בנותן טעם להביא מהמדרשים וז"ל חזר ואמר מצווה אחת יש להם שאם לא יעשו אותה יאבדו מן העולם וזו הדלקת נר בבית המקדש, שנאמר להעלות נר תמיד וכתב עליו תן חלק לשבעה וגם לשמונה, תן חלק לשבעה שכל מי שיש לו חלק בשבע נרות שהן מאירות תמיד בביהמ"ק וגם לשמונה ימי החג אין בריה יכולה להם. עמדו וטמאו כל השמנים שבביהמ"ק ולא נשתייר כי אם פך שמן שלא היו יודעים שהיה מונח תחת המזבח ונעשה נס והדליקו מאותו פך קטן שמונה ימים. ועמד הקב"ה וקבע להם שמונה ימי חנכה שלא היה מועד עד עכשיו. אמר הקב"ה חשבתם לעקור שבעת הנרות ושמונה ימי החג הנני מביא עליכם שמונה ימים ושבע בני חשמונאי שמאבדים אתכם מן העולם. אתם אמרתם שכל מי שיזכיר שמי ידקר בחרב, אני קובע הלל לשמי שמונה ימי חנוכה. ועליהם אמר דוד למנצח על השמינית. עכ"ל.

מצא דבר והיפוכו

- א. **מלאכה בזמן הדל"נ לגברים ולנשים.** שניהם אסורין חצי שעה, אולם שונים שהגברים מעיקר הדין, והנשים ממנהג, דבר נוסף הגברים אסורין לפני ההדלקה, והנשים אחרי ההדלקה. [ולכן אם יש מלאכה לעשות לפני ההדלקה האשה תעשה ואחרי ההדלקה הבעל יעשה.] הדגשה : אשה הגרה לבדה וחייבת בהדלקה אסורה כנ"ל.
- ב. **ברכת המדליק, וברכת הרואה.** המדליק מברך לפני ההדלקה והרואה מברך אחרי שרואה. [ע"כ אדם שמדליקים עליו בביתו, ויש ספק אם חייב לברך ברכת הרואה, ומעוניין לצאת בברכה מאדם שמדליק, יתכן שאינו יכול לצאת ידי חובה, כי המברך מברך לפני ההדלקה כשעדיין לא חל חיוב על הרואה. ויש לפלפל.]
- ג. **נר שבת ונר חנוכה :** 1. הנאה 2. שמנים ופתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת. 3. בחנוכה יש ענין מיוחד בשמן זית זכר למנורה שאין בשבת. [ולטעם שאורן זך וצלול זה גם בשבת] 4. מקום ההדלקה. 5. בחנוכה כבתה אין זקוק לה כי החיוב להדליק, ובשבת אם יש זמן מדליק. 6. [לנשים] ברכה לפני ההדלקה או לאחריה.
- ד. **הדלקה בבית הכנסת ובבית.** בבית הכנסת מוסיפין להדליק בבוקר בלי ברכה. [האם הדליקו בבית המקדש שחרית זו מחלוקת ראשונים] בבית הכנסת המטרה היא לפרסם לציבור שבפנים וכן זכר למקדש. לכן מדליקין בפנים ! גבוה ! בקיר דרום ! ויתכן שאם אין ציבור רואים אי אפשר לברך. ומסתפק במ"ב שאולי מספיק שאח"כ יראו את ההדלקה. משא"כ בבית.
- ה. **ספירת העומר ונר חנוכה :** בספירת העומר למ"ד שהיא מצוה אחת אם דילג אינו מברך למחרת. משא"כ בחנוכה. ועוד זאת שבספירה כל המצוה זה דין באמירה, לכן יש להזהר לא לומר איזה יום היום, משא"כ בספירה.
- ו. **חנוכה ופורים, הבדלים.** 1. עיקר היום הב"ח. 2. קריאתה זו הלילה בחנוכה יש הלל ובפורים מגילה.
- ז. **חנוכה ופורים, דינים משותפים.**